

Комунальний заклад
«Центр дитячої та юнацької творчості № 2
Харківської міської ради»

Методична розробка заняття за темою:

«Техніка пласта. Ліпний декор. «Свічник – піч»»

Другий рік навчання, вищий рівень.

Вік дітей: 14-16 років

Розробила: Подрезова Олена Степанівна,
керівник гуртка «Гончарство, кераміка та
художня обробка пластичних мас»

КЗ «ЦДЮТ № 2»,

керівник гуртка - методист

Тема: Ліплення свічника – пічки в техніці пласта з ліпним декором

Тип заняття: творчий проект

Мета:

1. Навчальна – дати поняття про один з головних елементів інтер'єру української хати – піч, показати значення печі для наших пращурів, познайомити з її оздобленням, повір'ями та іншим.
2. Навчитись ліпити піч-свічник в техніці пласта, складати креслення для виготовлення деталей печі. Виготовлення оздоблення і речей вжитку біля печі
3. Розвиваюча – розвивати уяву, увагу, мислення, творче ставлення, фантазію
4. Виховна - Виховувати інтерес та зацікавленість до народних ремесел та традицій свого народу.

Обладнання:

1. Глина, стеки, ножички, мисочки з водою, дріт, ганчірки, папір, скалки, турнетки, станки, дошки або пластинки, фарби, пензлі, олівці, лінійки.
2. Комп'ютер, проектор, відеофільм, відео - матеріали: презентація, слайд-шоу. Картинки, світлини та замальовки печей.

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Підготовча робота

Діти готують приказки, загадки, прислів'я про українську піч. Готується презентація. Діти виготовляють ескізи майбутнього виробу.

2. Організаційний момент.

1. Приготування робочого місця.
2. Розподіл глини.

3. Актуалізація опорних знань

Для українця,
Як вівтар для віруючого.
Василь Земляк

3.1. Учениця розказує та показує презентацію про Українську піч.

3.2. Відеофільм, мультфільм «Глинька»

4. Повідомлення теми заняття

- Сьогодні, як вже ми з вами і домовлялися ми будемо знайомитися з таким головним елементом інтер'єру української хати – як піч.

Уважно слухайте матеріал, а потім ми з вами повинні будемо на основі того, що почуєте складемо ескіз сувенірного печі – свічника з елементами інтер'єру і речами вжитку біля неї.

За ескізом ми будемо відтворювати наш виріб у глині.

5. Нова тема.

5.1. Теоретична частина

Слово *інтер'єр* французького походження, означає внутрішній простір будови.

Слово *піч* походить від слова «печера» (подивіться на трипільську піч - вона має вигляд печери, склепіння якої освітлене виблисками вогнища). Вперше слово «піч» було надруковане у 945 році в «Повісті врем'яних літ». [ФОТО]

Піч називають Берегинею родинного вогнища. Вогонь у наших пращурів був у пошані. Йому приносили жертви: зерна нового врожаю, краплі вина. Дім вважався житлом, коли спалахував у печі вогонь.

Піч - це вогонь, вогнище, осередок тепла, духовна згуртувальниця, звідси вираз - «родинне вогнище». Як писав Д. Білоус: «Не згасне вогнище родинне в людських запалених серцях».

На Гуцульщині при народженні дитини повитуха (пупорізка, різка - на сході) серед ворожильних атрибутів завжди мала зубок часнику, грудочку пічної глини і плескатель пересохлої землі з відбитком звіриного сліду. При вкладанні глини у мішок вона промовляла: «Аби тобі нічого не ловилося, як не ловиться печі, аби тебе ніхто не урік (зурочив), як не можна уректи цієї печі...»

Ще в дохристиянські часи на Русі був звичай укладати шлюб біля родинного вогнища. Котрийсь із батьків звертався до молодих з побажанням: «Нехай вас вогонь поєднає». У весільний комплекс входив також обряд прощання молодої з батьківським вогнищем, зона брала з дому жарини.

В пізніші часи, під час заручин старостам і нареченій належало стояти ближче до печі. Дівчина колупала комин, ніби захищалася. У деяких районах під час сватання дівчина ховалася на печі. Якщо була незгодна, то сиділа там до кінця або ж підносила хлопцеві гарбуза, накритого хусткою.

У весільних співах до печі зверталися з різними проханнями, наприклад, таким:

- Піч наша, пече:

Спечи нам коровай грече.

На Чернігівщині був звичай вимітати піч не кочергою, а віником, щоб молоді заможно жили.

Після похорону тримаються за піч, щоб не боятись покійника, для очищення.

Домовий теж любить піч, та, як гадали, має в ній своє місце. Отож у хаті не можна було лихословити, що відбилося у прислів'ї: « Сказав би, так піч у хаті».

Вогонь у печі вважається священним: господиня повинна ставитись до нього лагідно, з повагою, про нього не можна казати нічого поганого, у нього не можна плювати або кидати що-небудь нечисте, з ним не можна бавитися.

Можливо й тому на Україні встановився звичай щодня після приготування обіду чи вечері мастити (білити) білою глиною закурені місця.

На Київщині до новозбудованої хати несли зі старої жар із вуглинками і сажу, щоб відганяти усе нечисте.

На Волині стару хату замітають, а сміття несуть в нову «з щастям» - і висипають під піч

Хто йшов до міста, той ставив попередньо кошик на припічок, щоб добрий був торг

У казках нерідко піч виконувала волю казкових героїв, здійснювала різні чудеса.

Попіл теж мав символічне значення, коли в хату заходив рідкий і бажаний гість чи сусід, господар підбігав до печі, брав його звідти і посипав ним взуття гостя, вигукуючи «Попелом його треба посипати, попелом»

Письменник Я. Стецюк згадує, що під час випікання хліба усіх зганяли з печі не тільки тому, що там можна задихнутися від чаду, а й тому, що в такі священні хвилини піч мусить бути спокійною, її не можна дратувати, - мати говорила про це так, наче піч була живою і чутливою істотою, беручі навіть на заціпку, щоб не вносили знадвору холоду, різним грюком не лякали гарячої утроби печі, в якій випікався хліб...

Таке шанування звичайно викликане й тим, що, як запевняв Василь Земляк у романі «Зелені млини», для справжнього українця піч однаково, що олтар для віруючого. То і тепло і затишок, і спочинок, і лікарні, а якщо іще гарно змайстрована, тоді це і насолода для ока.

Для гарно складеної печі треба менше дров, ніж для плити, вона краще тримає жар і нагріває житло.

Колись печі були дуже великі. Іван Франко писав у вірші «По селах»:

В хаті піч трохи не в пів кімнати,
З запічком і припічком із глини
Вічно тепла – то жолудок хати
Величезний, як живіт дитини.

У деяких регіонах після появи теляти на світ його приводили дро хати, тулили до печі, повторюючи тричі слова: «Будь таке велике як піч»

Ой ты, печка боярыня!

Помоги нам, барыня!

Ты свари, испеки,

Обогрей, освети,

Полечи и спаси,

В дом богатства занеси!

Как вам, мои друзья,

Наварила, напекла

50 пирогов -

Не отыскать едаков!
Вы уж хозяйошку потешьте -
Пирогов моих поешьте!
Не красна изба углами,
А красна пирогами

Прислів'я

- А я знаю, що він діє, коло печі спину гріє
- Горе тому, що на печі: сюди пече, туди гаряче. Добре тому, що в дорозі, лежить собі на возі
- Добра ніч, як у хаті піч
- Калач приїється, а хліб - ніколи.
- Навчить біда калачі з соломи їсти
- Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.

КАЛАЧ

(пісня – гра)

Я печу, печу, печу
Діткам всім по калачу.
Зверху маком потрушу,
В піч гарячу посаджу.
Припікайтесь, калачі,
У натоплений печі!
Буду Ваню, Буду Нату
Калачами частувати

Г. Демченко

ПРИГОТУВАННЯ СТРАВ

О вкусовых качествах блюд, приготовленных в русской печке ходят легенды. А секрет - прост, главным фактором, влияющим на вкус пищи, является температурный режим и время приготовления. В русской печи, из-за её массивности и тепловой инертности, блюда готовятся на медленном огне, "томятся". Такой вариант является самым оптимальным в смысле сохранения максимального количества полезных веществ, а также придаёт привычным блюдам удивительный, изысканный и очень "домашний" вкус. Форма и материал славянского горшка полностью соответствует особенностям Русской Печи. Керамика имеет малую теплопроводность по сравнению с металлом, а это способствует медленному, почти без кипения, приготовлению блюд. Малая площадь дна обеспечивает поддержание нужного теплового режима, а узкая горловина уменьшает испарение и контакт с воздухом, способствует сохранению летучих веществ. Толстое днище горшка приводит к тому, что нагрев происходит главным образом по стенкам. Для этого горшки делают «пузатыми», с развитой боковой

поверхностью. При длительном, плавном и равномерном нагреве через керамическую стенку кипения почти не происходит. А если бульон и кипит, то кипит он преимущественно по стенкам. В результате пар поднимается вдоль стенок горшочка, а основная масса продукта нагревается без кипения. Пар не проходит сквозь толщу продукта, и в продуктах сохраняются эфирные вещества. Сохраняется действительно полный букет природных ароматов свежих овощей. И это безо всякой жарки, безо всякого масла!

ОЗДОБЛЕННЯ ПЕЧІ.

Заможні люди облицьовували піч кахлями. Відомо, що у родинній хаті Богдана Хмельницького на хуторі Суботові(Черкаська обл..) у кутку світлиці стояла піч, обкладена кахлями, на яких були зображені козаки з ратищами, коні, якісь химерні звірі. А в будинку гетьмана Данила Апостола (Полтава) піч теж прикрашали полив'яні кахлі, розмальовані квітами. [ФОТО]

Природно, що піч у хаті виступала одним із головних елементів інтер'єру, тому її оздобленню приділялось багато уваги.

Для підвищення художньої виразності її прикрашали паперовим декором та застосовували підводки і настінне малювання.

Про традиційність малювання на печах говорять і весільні народні пісні Поділля:

Заплакали стіни, лави,
Ще й припічки мальовані,
Хто їх буде малювати
Беруть малярку з хати.

На Львівщині художні орнаменти, що прикрашають печі, мають свої особливості. Замість кахлів тут вмуровують розписні тарілі, денця пляшок. Характерна кольорова гамма – поєднання білого із зеленим і коричневим тонами.

5.2. Практична частина

5.2.1. Слайд шоу керамічних поробок – печей.

5.2.2. Виконання ескізу за власним задумом

- Обговорення ескізу.
- Вибір оздоблення та речей вжитку біля печі.
- Розрахунок матеріалів, для виготовлення виробу з глини.
- Обговорення технік виконання роботи.

5.2.3. Створення на папері або картоні креслення за ескізом.

Розрахунок креслень. Виготовлення лекал.

5.2.4. Виконання в глині.

Алгоритм виконання роботи

I етап

- Розкачування пласта
- Вирізання за лекалами з пласта глини

- З'єднання окремих частин за допомоги шлікеру
- Загладжування поверхні
- Виготовлення декоративних та оздоблюючих елементів.
- Виготовлення казкових, літературних або інших героїв композиції за

власним задумом

- Різьблення, ангобування (за бажанням)
- Підготовка робіт до просушування.

II етап

- Просушена робота шліфується за допомоги шкурки, напільника
- Грунтовка роботи білим акрілом
- Декорується розписом (полтавським, петриківським або авторським)
- Покривається лаком або грунтовкою для шпалер з морілкою

5.3. Практичне виконання дітьми роботи

Індивідуальна допомога та корекція робіт по ходу ліплення

6.Засвоєння отриманих знань.

Прислів'я та приказки про піч від вихованців гуртка.

7. Підсумки роботи:

7.1. Проведення підсумкової виставки робіт.

7.2. Презентація вихованцями своїх виробів:

Кожна дитина представляє свою піч. Розповідає що хотіла зобразити , що з цього вийшло, які персонажі зображені.

Можна розповісти якусь історію про виріб

7.3. Ділимося враженнями від процесу роботи.

8. Завдання на дом.

9. Прибирання кабінету

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриленко Л.А., Джерело, посібник з народознавства

2. Чарівна глина, Смоленськ, Русіч, 2001, 160с.
3. Пошивайло Олесь, Етнографія гончарства лівобережної України, Полтава, 2005 р., 260с.
4. Інтернет ресурси
5. «Світ чарівний, як С'юзані», група в Вконтакті.